

## 6. TEORĒTISKĀ SESIJA

Lektors: Lorenzo Todone

# Profesionālās iemaņas

2023. gada 25. oktobrī,  
plkst. 13:00–16:00

# Kā saprast uzvedību?

## How to understand Behavior?

Lorenzo Todone  
MsEd-BCBA  
[lorenzotodone@hotmail.com](mailto:lorenzotodone@hotmail.com)



# Profesionālās prasmes

## **Papildu profesionālās prasmes, strādājot ar izaicinošu uzvedību**

- Izaicinošas uzvedības monitorēšana un mērīšana
- Saskarsmes prasmes darbā ar vecākiem
- Saskarsmes prasmes darbā ar kolēģiem un citiem speciālistiem

## Izaicinošas uzvedības monitorēšana un mērīšana

- Uzvedības mērīšana ir profesionāla prasme!
- Īstenojot iejaukšanos, nepārtraukti tiek vākti dati par problemātisko uzvedību, jo tie ļauj noteikt, vai iejaukšanās ir efektīva vai ne.
- Izaicinošas uzvedības mērīšana ļauj "uzturēt tiešu un nepārtrauktu kontaktu ar pētāmo uzvedību".

# Kas ir uzvedība?

**Uzvedība** ir tas, ko cilvēks dara, ko var novērot, izmērīt un atkārtot.

Skaidri definējot uzvedību, mēs konkrēti aprakstām darbības (piem., Sems runā mācību stundas laikā).

## Kāpēc ir svarīgi skaidri definēt uzvedību?

Uzvedības mērīšanas priekšnoteikums ir spēja skaidri definēt mērķa uzvedību.

Spēja operatīvi definēt uzvedību ir svarīga, jo tā palīdz skolotājiem:

- Apkopot datus par uzvedību, novērojot skolēnu vai jautājot citiem par skolēnu.
- Apkopot precīzu informāciju par to, kad uzvedība notiek
- Koncentrēties uz mijiedarbību starp vidi un skolēnu, nevis pieņemt, ka uzvedības cēlonis ir iedzimtas problēmas (piem., "Viņš ir problemātisks bērns.").
- Izstrādāt piemērotu iejaukšanās pasākumu
- Noteikt, vai uzvedība ir mainījusies pēc iejaukšanās īstenošanas.
- Uzvedības mērķu un uzdevumu izklāstīšana individualizētajā izglītības programmā (IEP).

# Izaicinošas uzvedības skaidras definīcijas piemērs

## Pareizi

- sit citiem ar roku
- splauj uz citiem
- met materiālus
- kliedz
- kož sev rokās
- saka citiem aizskarošus

vārdus

## Nepareizi

- agresīvs
- nepiemērots
- nepievērš uzmanību
- nesadarbojas
- slikti uzvedas
- skaļš
- bīstams

# Pamēģiniet tagad jūs!

Mēģiniet sniegt skaidru un izmērāmu izaicinošas uzvedības definīciju.

- tabakas košļāšana un spļaušana atkritumu tvertnē.
- dūrieni klasesbiedram ar zīmuli
- materiālu ņemšana no klasesbiedru skolas somām
- skaļa kliegšana
- skaļa trokšņošana, kad tiek lūgts veikt piezīmes.
- iziešana no klases bez atļaujas
- rotaļlietu atņemšana citiem bērniem
- priekšmetu mešana un kliegšana
- mešanās uz zemes pie skolas ieejas
- citus skolēnu sišana pie skolas ieejas



# Izaicinošas uzvedības mērīšana

- Kad esat skaidri definējuši problemātisko uzvedību, varat sākt to mērīt.
- Visbiežāk sastopamie uzvedības mērīšanas veidi: biežums vai ilgums.

# Izaicinošas uzvedības mērīšana

## Biežuma mērīšana

- Epizožu skaits katrā novērošanas periodā
- Katram novērošanas periodam jābūt tikpat ilgam.

# Izaicinošas uzvedības mērīšana

- **Izaicinošā uzvedība:** košana klasesbiedriem
- **Katrs novērojums:** 2 stundas

25/10	6
26/10	3
27/10	6
30/10	3
31/10	7
1/11	2
2/11	3
3/11	1
4/11	5
5/11	1
6/11	2
7/11	1
8/11	0
9/11	2
10/11	0

# Izaicinošas uzvedības mērīšana

## Ilguma mērīšana

- Kopējais izaicinošas uzvedības laiks (minūtēs vai sekundēs) katrā novērošanas periodā
- Katram novērošanas periodam jābūt tikpat ilgam.

# Izaicinošas uzvedības mērīšana

- **Izaicinošā uzvedība:** raudāšana
- **Katrs novērojums:** 2 stundas

25/10	17 min
26/10	12
27/10	21
30/10	14
31/10	17
1/11	12
2/11	10
3/11	16
4/11	14
5/11	8
6/11	11
7/11	5
8/11	10
9/11	6
10/11	4

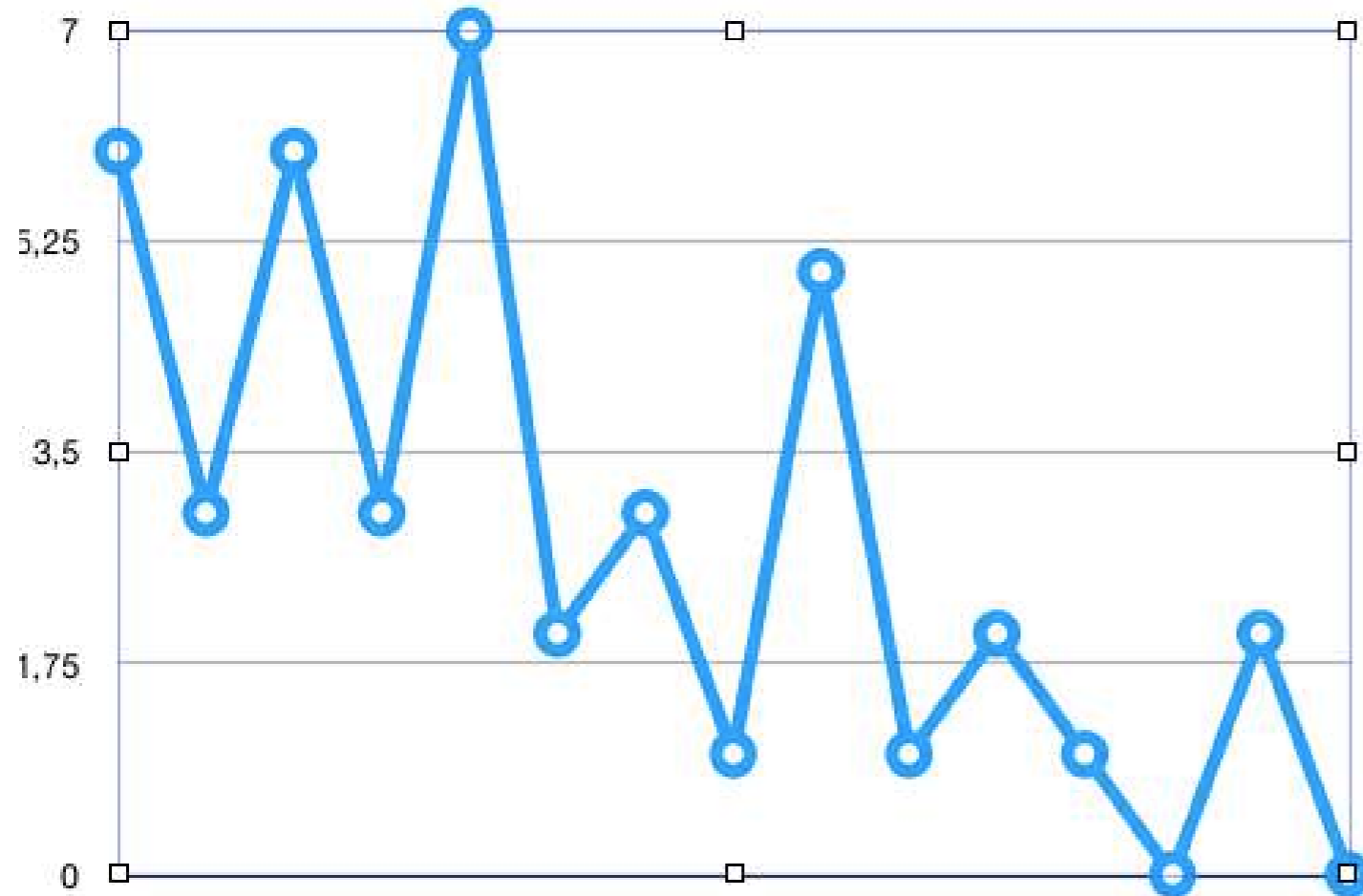
# Vai vēlaties izveidot perfektu darbu? Izmantojiet grafikus!

Grafiki ievērojami atvieglo datu interpretāciju un izpratni, jo tajos informācija ir attēlota vizuālā formātā.

Piemēram, ko jūs varat secināt no šo skaitļu kopuma, kurā procentuāli ir fiksēts, cik pareizi skolēns nosaucis attēlus 14 mācību dienu laikā?

# Izaicinošas uzvedības mērīšana

- **Izaicinošā uzvedība:**  
košana klasesbiedriem
- **Katrs novērojums:** 2  
stundas



25/10	6
26/10	3
27/10	6
30/10	3
31/10	7
1/11	2
2/11	3
3/11	1
4/11	5
5/11	1
6/11	2
7/11	1
8/11	0
9/11	2
10/11	0

# Kāpēc izmantot grafikus?

Attēlojot šos skaitļus grafikos... Jums pat nav jāskatās uz skaitļiem, lai pateiktu, kas notiek!!!



# Jūsu pieredze!

- Vai esat iepriekš izmantojuši grafikus uzvedības mērīšanai?
- Ko jūs par to domājat?...laba vai slikta ideja?

# Profesionālās prasmes strādājot ar vecākiem

Ģimeņu, kurās ir skolēni ar izaicinošu uzvedību, dzīve var būt sarežģīta un diezgan stresaina.

Kā mēs varam palīdzēt?

# Sadarbība ar ģimenes locekļiem

- Bērnu ar intelektuālās attīstības traucējumiem vecāki izjūt augstu hroniskā stresa līmeni (DeMyer, 1979; Holroyd, Brown, Wikler, & Simmons, 1975)
- Vecāki mēdz **justies atbildīgi un apvainoti** par savu bērnu stāvokli, **justies vainīgi un kaunēties**.

# Sadarbība ar ģimenes locekļiem

- Nemot vērā šos novērojumus, nav pārsteidzoši, ka šiem vecākiem ir augsts depresijas un trauksmes līmenis (Breslau & Davis, 1986).
- Lielākā daļa pētnieku uzskata, ka šāda patoloģija lielākoties ir "sekundāra **vai reaģējoša stresa** un īpašās nenormatīvās adaptācijas dēļ", kas nepieciešama šiem bērniem (Konstantareas, 1990, p. 60).
- Pašu vecāku psiholoģiskās vajadzības lielā mērā tiek ignorētas. Lai gan vecāku apmācība ir plaši izplatīta, šajās apmācībās galvenā uzmanība tiek pievērsta darbam ar bērniem ar autismu.

# Sadarbība ar ģimenes locekļiem

- Jūras biologi pēta paisuma un bēguma baseinus, jo tie veido ierobežotu vide.
- Katrs paisuma un bēguma baseina organisms ietekmē visus tajā dzīvojošos organismus.
- Ģimenei ir daudzas kopīgas īpašības ar paisuma un bēguma baseinu

# Sadarbība ar ģimenes locekļiem

- Katrs ģimenes loceklis ietekmē pārējos
- Izmaiņas sociālajā ekoloģijā ietekmē ģimenes locekļus
- Ekoloģiskās uzvedības pieeja pievēršas ģimenei kā ekosistēmai

# Sadarbība ar ģimenes locekļiem

- Saskaņā ar ekoloģiskās uzvedības pieeju terapija ir balstīta uz tiešu problēmu risināšanu ekosistēmā
- Iejaukšanās ir jāīsteno arī ģimenē

# Sadarbība ar ģimenes locekļiem

- Novērtēšanai un terapijai ir jānotiek daudzās vidēs, kurās ģimene parasti uztur attiecības.
- Vecāki ir galvenais partneris terapijas programmu izstrādē.
- Visiem ģimenes locekļiem ir jāvelta zināma uzmanība no speciālistu puses: terapiju nevar koncentrēt tikai uz bērnu ar attīstības traucējumiem.



# Sadarbība ar ģimenes locekļiem

- Visiem ģimenes locekļiem jābūt iesaistītiem ekoloģiskās uzvedības veicināšanā.
- Vecākiem, brāļiem un māsām jāiemācās, kā mācīt jaunas prasmes un kā palīdzēt šīs prasmes uzturēt.
- Vecākiem būtu jāsaņem apmācība par problēmu risināšanu un stresa mazināšanu

# Jūsu pieredze!

Vai jums ir pieredze ar skolas piedāvātām vecāku apmācībām?

# Jūsu pieredze!

Vai jūsu skola piedāvā psiholoģisko atbalstu ģimenes locekļiem?

# Profesionālās prasmes darbā ar vecākiem

Saskarsmes prasmju nozīme

# Saskarsmes prasmju nozīme

Lai veiksmīgi strādātu ar ģimenēm, kurās ir bērni ar intelektuālās attīstības traucējumiem, ir nepieciešamas ne tikai tehniskās, bet arī kritiski svarīgas starppersonu prasmes.

Tā kā speciālisti cenšas efektīvi un ar līdzjūtību palīdzēt grūtībās nonākušām bērnu ar autismu ģimenēm, tehniskās prasmes ir jāsaista ar **attiecību veidošanas prasmēm**, kas stiprina apņēmību īstenot terapiju.

# Kas ir saskarsmes prasmes?

Veselības aprūpes nozarē (piemēram, medicīnā un garīgās veselības aprūpes jomā) terapeitiskās attiecībās tādas prasmes kā **empātija un līdzjūtība** tiek augstu vērtētas, un ir konstatēts, ka tās ir saistītas ar:

- pacientu apmierinātību
- terapijas noteikumu ievērošanu
- uzlabotu no pacientiem ievāktās informācijas kvalitāti
- uzlabotiem klīniskajiem rezultātiem

# Saskarsmes prasmju nozīme

Behavior Analysis in Practice (2019) 12:654–666  
<https://doi.org/10.1007/s40617-018-00289-3>



DISCUSSION AND REVIEW PAPER



## Compassionate Care in Behavior Analytic Treatment: Can Outcomes be Enhanced by Attending to Relationships with Caregivers?

Bridget A. Taylor<sup>1</sup> · Linda A. LeBlanc<sup>2</sup> · Melissa R. Nosik<sup>3</sup>

Published online: 20 September 2018  
© Association for Behavior Analysis International 2018

### Abstract

The practice of behavior analysis has become a booming industry with growth to over 30,000 Board Certified Behavior Analysts (BCBAs) who primarily work with children with autism and their families. Most of these BCBAs are relatively novice and have likely been trained in graduate programs that focus primarily on conceptual and technical skills. Successfully working with families of children with autism, however, requires critical interpersonal skills, as well as technical skills. As practitioners strive to respond efficiently *and* compassionately to distressed families of children with autism, technical skills must be balanced with fluency in relationship-building skills that strengthen the commitment to treatment. The current article provides an outline of important therapeutic relationship skills that should inform the repertoire of any practicing behavior analyst, strategies to cultivate and enhance those skills, and discussion of the potential effects of relationship variables on treatment outcomes.

# Empātijas un līdzjūtības piemēri

Question	Mean ( <i>SD</i> )	Percentage Agree
The behavior analyst regularly asks how I am doing.	3.46 (1.25)	53.68
The behavior analyst acknowledges his or her own mistakes.	3.54 (1.37)	55.79
The behavior analyst cares about including all of my children.	3.62 (1.22)	51.06
The behavior analyst reassures me that things will get better.	3.78 (1.12)	65.26
The behavior analyst acknowledges when treatment is not working.	3.81 (1.17)	65.26
The behavior analyst seems to have an understanding of what it is like for me to have a child with autism.	3.85 (1.31)	68.42
The behavior analyst understands when I have challenges implementing protocols.	3.86 (1.12)	69.47
The behavior analyst seems to understand my fears and anxiety about my child's future.	3.87 (1.05)	69.47
The behavior analyst is patient with me when training me to implement protocols.	3.88 (1.14)	68.42
The behavior analyst understands what I struggle with in parenting my child.	3.91 (1.19)	72.63
The behavior analyst understands how having a child with autism impacts our family dynamics.	3.91 (1.19)	72.63
The behavior analyst acknowledges my feelings when discussing difficult or challenging circumstances.	3.92 (1.12)	72.63
The behavior analyst respects my cultural values and beliefs.	3.95 (1.01)	67.02
The behavior analyst is compassionate and nonjudgmental.	3.97 (1.19)	72.63
The behavior analyst cares about my capacity to parent my child.	3.97 (1.08)	70.53
The behavior analyst is optimistic about my child's capability and potential progress.	4.23 (.97)	87.37
The behavior analyst is friendly, genuine, and warm.	4.31 (.98)	84.21
The behavior analyst cares about my child.	4.35 (.88)	84.21
The behavior analyst cares about the progress of my child.	4.40 (.90)	88.42
The behavior analyst acknowledges and expresses appreciation of my child's strengths.	4.44 (.78)	90.53
The behavior analyst acknowledges and celebrates my child's accomplishments.	4.48 (.77)	89.47
Average	3.98 (1.08)	72.34



# Empātijas un līdzjūtības piemēri

**Table 1** Items that represent listening and collaboration in the therapeutic relationship

Question	Mean (SD)	Percentage Agree
The behavior analyst regularly asks me if I am happy with how things are going with my child.	3.69 (1.20)	61.1
The behavior analyst compromises with me when we do not agree.	3.71 (1.06)	58.9
The behavior analyst clarifies roles and expectations, both mine and his or hers.	3.83 (1.20)	65.3
The behavior analyst regularly communicates and follows up with me about recent changes to programs.	3.84 (1.21)	68.4
The behavior analyst regularly modifies procedures and skill targets based on my concerns.	3.89 (1.15)	68.4
The behavior analyst collaborates and communicates with other members of my child's treatment team (e.g., school, other therapies).	3.95 (1.18)	71.6
The behavior analyst is effective at identifying skills and reducing behavior that meet my family's needs.	3.96 (1.23)	71.6
The behavior analyst explains the rationale for his or her treatment decisions and procedures.	4.07 (1.04)	80.0
When I have concerns about my child's program, the behavior analyst actively listens to my concerns without being defensive.	4.08 (1.16)	76.8
The behavior analyst makes me feel like a valued member of my child's treatment team.	4.09 (1.20)	75.8
The behavior analyst considers my concerns and collaborates with me when developing problem-behavior intervention plans.	4.16 (1.01)	78.9
The behavior analyst considers the input of my child when appropriate.	4.19 (.94)	77.9
The behavior analyst considers my concerns and collaborates with me when developing programs for learning new skills.	4.19 (1.05)	80.0
The behavior analyst protects confidentiality.	4.55 (.79)	90.5
When first meeting me and my child, the behavior analyst listened to my concerns about my child.	4.58 (.73)	93.7
Average	4.05 (1.08)	74.6

# Empātijas un līdzjūtības piemēri

**Table 3** Items that may contribute to problems in the therapeutic relationship

Question	Mean (SD)	Percentage Agree
The behavior analyst seems to have his or her own agenda about the direction of my child's program.	3.64 (1.35)	24.2
The behavior analyst underestimates my child's ability.	3.80 (1.29)	21.1
The behavior analyst focuses too much on my child's challenging behavior.	3.80 (1.17)	16.1
The behavior analyst failed to communicate with me.	3.81(1.28)	18.9
The behavior analyst focuses too much on my child's deficits.	3.86 (1.12)	14.7
The behavior analyst has an authoritarian demeanor rather than a collaborative one when discussing decisions about my child's program.	3.93 (1.34)	21.1
The behavior analyst is too busy to discuss things about my child's program that are important to me.	3.94 (1.18)	15.8
The behavior analyst often seems distracted during meetings.	4.00 (1.11)	10.5
The behavior analyst let his or her opinions of other professions or other treatments interfere with our relationship.	4.00 (1.21)	16.0
The behavior analyst interrupts me during meetings about my child.	4.18 (1.01)	8.4
The behavior analyst uses too much technical language that I don't understand.	4.21 (.95)	7.4
Average	3.92 (1.18)	15.8

# Jūsu pieredze!

- Kāda, jūsuprāt, ir vissvarīgākā saskarsmes prasme, kas jāparāda ģimenes locekļiem?

# Jūsu pieredze!

- Kad jums ir grūti būt līdzjūtīgam un empātiskam pret vecākiem?

**Saskarsmes prasmes darbā ar kolēģiem  
un citiem speciālistiem**

## Ciešāka profesionāļu sadarbība

- Lielākajai daļai personu ar intelektuālās attīstības traucējumiem ir grūtības uzvedības, kognitīvajā, motorikas un komunikācijas jomās.
- Pastāv augsta varbūtība, ka šiem pacientiem bieži vien ir nepieciešama vairāku jomu speciālistu palīdzība.

## Ciešāka profesionāļu sadarbība

- Gandrīz visi cilvēki ar intelektuālās attīstības traucējumiem saņem skolotāju, psihologu, logopēdu un ergoterapeitu pakalpojumus.
- Ņemot vērā to, ka intelektuālās attīstības traucējumi ir sarežģīti un visaptveroši, un ietekmē indivīdu daudzos līmeņos, radot sekas, **starpdisciplinārs darbs, sadarbība un komandas iejaukšanās ir nepārprotami nepieciešama un pamatota**

# Ciešāka profesionāļu sadarbība





# Ciešāka profesionāļu sadarbība

Behavior Analysis in Practice

<https://doi.org/10.1007/s40617-019-00331-y>



DISCUSSION AND REVIEW PAPER



## Multidisciplinary Teaming: Enhancing Collaboration through Increased Understanding

Danielle L. LaFrance<sup>1,2</sup>  • Mary Jane Weiss<sup>2</sup> • Ellie Kazemi<sup>3</sup> • Joanne Gerenser<sup>4</sup> • Jacqueline Dobres<sup>5</sup>

© Association for Behavior Analysis International 2019

### Abstract

In an effort to provide clarity about the unique contributions of several professions within the context of multidisciplinary treatment, we reviewed the definitions, philosophical underpinnings, and national requirements pertaining to both scopes of practice (i.e., model licensing acts, legislation, and regulatory boards) and training (i.e., task lists, accreditation standards and course requirements, and exam blueprints) of 4 behavioral health professions. The professions we selected (behavior analysis, psychology, speech-language pathology, and occupational therapy) are likely to provide treatment alongside one another and often to the same clients. In a review of documents pertaining to scopes of practice and training for each profession, we found overlapping content. However, the similarities between professions diminished when we reviewed more specific guidelines such as learning objectives, educational requirements (i.e., coursework), supervised clinical experience (e.g., internships), and national examinations. This was especially true when considering each profession's underlying approach to treatment (i.e., philosophical underpinnings) and, hence, service activities. We discuss our findings in light of service overlap and make a call for greater collaboration between professions, as related to the separate content knowledge and expertise of professionals in each field and the impact on client outcomes.

# Ciešāka profesionāļu sadarbība

## Starpdisciplinārās sadarbības piemēri:

- Logopēds iesaka skolotājam īpašu iejaukšanos, lai uzlabotu valodas prasmes
- Skolotājs iesaka logopēdam veikt valodas korekciju, kas var būt noderīga klasē.
- Ergoterapeits strādā kopā ar skolotājiem un vecākiem, lai uzlabotu skolēnu spēju ģērbties.
- Skolotāji palīdz vecākiem un iesaka stratēģijas, lai mazinātu problemātisko uzvedību
- Vecāki iesaka visiem speciālistiem bērna mīļākās rotaļlietas un materiālus
- Miega traucējumu speciālists iesaka, ko darīt, lai pagarinātu miega laiku.
- Skolas psihologs palīdz vecākiem mazināt trauksmi un stresu

# Ciešāka profesionāļu sadarbība

- Visu nozaru speciālistiem ir svarīgi izprast citu profesiju pārstāvju prakses jomu un specializāciju, kā arī saprast, kurās jomās viņu zināšanas varētu būt vispiemērotākās, lai risinātu konkrētus jautājumus

# Ciešāka profesionāļu sadarbība

- Ja tiek īstenota savstarpēja cieņa un ja ir izprastas disciplīnu kopīgās pieejas un loģiskie pamatojumi, var rasties reāla sadarbība
- Šāda sadarbība var ietvert multidisciplināru un starpdisciplināru darbu, kad dažādu jomu speciālisti strādā kopā, lai noteiktu mērķus, novērtētu progresu un pat terapiju

# Ciešāka profesionāļu sadarbība

- Sadarbības elementi ietver empātiju un citas starppersonu saskarsmes pamatprasmes (e.g., Coulehan et al., 2001; Hardee, 2003).
- Piemēram, spēja aktīvi klausīties, iesaistīties dialogā un atspoguļot citas personas viedokli palīdz cilvēkiem justies sadzirdētiem un novērtētiem.

# Ciešāka profesionāļu sadarbība

Sadarbību var veicināt:

1. padziļināta izpratne par katras disciplīnas pamatiem un pieejām
2. izpratne par kontekstuālajiem un filozofiskajiem iemesliem, kas pamato citu speciālistu ieteikumus
3. atvērtības saglabāšana pret citu speciālistu ierosinātajiem ieteikumiem un procedūrām.

## Ciešāka profesionāļu sadarbība

Sadarbība komandā tiek saistīta ar:

- ieguvumiem skolēniem ar garīgās attīstības traucējumiem (Hunt, Soto, Maier, & Doering, 2003; Scheibel & Watling, 2016)
- ir piedāvāts kā līdzeklis, lai uzlabotu rezultātus un saglabātu augstas kvalitātes intervenci gan atsevišķās disciplīnās, gan starp disciplīnām (Cox, 2012).

# Jūsu pieredze!

- Vai esat sadarbojušies ar citu jomu pārstāvjiem?
- Kāda bija jūsu pieredze?
- Vai jūs novērojāt labus vai sliktus rezultātus savam skolēnam?



PAR DRŪSNĪ!  
PAR RŪPĒM!



PALDĪES  
PAR SPĒKU!



PAR IZTURĪBU!

PALDĪES

PAR UZMANTĪBU!

PAR DARBU!



PAR SAPRĀTNI!

PALDĪES, KA PALIEC MĀJĀS!



[lorenzotodone@hotmail.com](mailto:lorenzotodone@hotmail.com)